

CUỘC VẬN ĐỘNG "TOÀN DÂN ĐOÀN KẾT XÂY DỰNG ĐỜI SỐNG VĂN HÓA Ở KHU DÂN CƯ" - NÉT NỔI BẬT TRONG HOẠT ĐỘNG CỦA MẶT TRẬN TỔ QUỐC VIỆT NAM THỜI KỲ ĐỔI MỚI

HUYỀN ĐÀM *

DƯỚI ngọn cờ của Đảng, kế thừa và phát huy truyền thống vẻ vang của Mặt trận Dân tộc thống nhất trước đây, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam hiện nay luôn không ngừng đổi mới nội dung, phương thức hoạt động, nhằm thực hiện thắng lợi chương trình hành động của Đại hội lần thứ VI Mặt trận Tổ quốc Việt Nam; góp phần động viên toàn dân phát huy lòng yêu nước, truyền thống đoàn kết, thực hiện thành công Nghị quyết Đại hội lần thứ IX của Đảng, trước mắt hoàn thành kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội năm 2005 và kế hoạch 5 năm 2001 - 2005, tiến tới Đại hội lần thứ X của Đảng.

Để không ngừng thực hiện tốt chức năng cơ bản là đoàn kết dân tộc, tạo nên động lực thúc đẩy công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, Mặt trận chủ trương thông qua các tổ chức, các cuộc vận động, các phong trào và nhiều hình thức đa dạng khác để tập hợp ngày càng đông đảo mọi tầng lớp nhân dân thành khối đại đoàn kết vững chắc, phấn đấu vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh. Nét nổi bật trong những hoạt động đa dạng, phong phú của Mặt trận

thời gian qua là cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư", cuộc vận động "Ngày vì người nghèo", đang được triển khai rộng khắp cả nước, có tác dụng và ảnh hưởng sâu rộng trong các tầng lớp nhân dân.

Cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư" do Mặt trận Tổ quốc Việt Nam phát động, gồm có sáu nội dung lớn. Đó là: vận động nhân dân đoàn kết giúp nhau phát triển kinh tế, xóa đói giảm nghèo; phát huy truyền thống "uống nước nhớ nguồn", "tương thân tương ái", thực hiện chính sách đền ơn đáp nghĩa và nhân đạo, từ thiện; phát huy dân chủ, giữ gìn kỷ cương, bảo đảm trật tự an toàn xã hội ở cơ sở; xây dựng đời sống văn hóa, giữ gìn và phát huy bản sắc văn hoá dân tộc; giữ gìn môi trường sinh thái, chăm lo sự nghiệp giáo dục, y tế, dân số, thể dục - thể thao...; phát huy quyền làm chủ của nhân dân, tổ chức và động viên nhân dân tham gia xây dựng Đảng, xây dựng chính

* Ủy viên Trung ương Đảng, Phó Chủ tịch kiêm Tổng Thư ký UBTW Mặt trận Tổ quốc Việt Nam

quyền và củng cố hệ thống chính trị vững mạnh.

Được phát động từ năm 1995, trên cơ sở kế thừa, phát triển và nâng cao các phong trào, các cuộc vận động của các tầng lớp nhân dân do Đảng lãnh đạo từ trước đến nay, cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng cuộc sống mới ở khu dân cư" (nay là cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư") đã trở thành một phong trào rộng lớn mang tính toàn dân, thực hiện tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh "lấy sức dân mà xây dựng cuộc sống cho dân", phát huy truyền thống "đoàn kết tương thân, tương ái", "nhiều điều phải lấy giá gương..." của dân tộc, góp sức vận động các tầng lớp nhân dân ở cơ sở, giúp nhau xây dựng gia đình ấm no, bình đẳng, tiến bộ, hạnh phúc và khu dân cư giàu mạnh, văn minh, góp phần ổn định tình hình xã hội.

Nhìn lại quá trình triển khai các cuộc vận động trên, có thể nêu lên những kết quả chủ yếu như sau:

1. Thông qua cuộc vận động đã tăng cường và mở rộng việc tập hợp các tầng lớp nhân dân, làm cho khối đại đoàn kết toàn dân tộc không ngừng được củng cố, tăng cường, góp phần tạo nên sức mạnh to lớn của nhân dân từ mỗi địa bàn dân cư.

Dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh, đường lối đại đoàn kết toàn dân tộc của Đảng ta là không phân biệt dân tộc, tôn giáo, giai cấp, thành phần kinh tế, mọi giới, mọi lứa tuổi, mọi vùng miền, người trong Đảng hay người ngoài Đảng, người đang công tác và người đã nghỉ hưu, mọi thành viên trong đại gia đình dân tộc Việt Nam, xóa bỏ mặc cảm, định kiến, phân biệt đối xử về quá khứ, thành phần, xây dựng tinh thần cởi mở, hướng về tương lai... được nhân dân ta, ở trong nước và ở nước ngoài đồng tình ủng hộ. Góp phần thực hiện

thắng lợi đường lối đó, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đề ra và thực hiện chủ trương đa dạng hóa các hình thức tập hợp toàn dân. Trong các hình thức đó, cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư" là hình thức tập hợp rộng rãi nhất, mang tính toàn dân rõ nét nhất và mang lại kết quả thiết thực nhất đối với việc tăng cường đại đoàn kết toàn dân tộc từ cơ sở.

- Nội dung cuộc vận động rất phong phú và thiết thực, gắn liền với việc giải quyết những vấn đề bức xúc hằng ngày trong đời sống vật chất, tinh thần của các tầng lớp nhân dân, như giúp nhau phát triển sản xuất, xóa đói giảm nghèo, cải thiện nhà ở, vệ sinh môi trường, cải tạo kết cấu hạ tầng trong khu dân cư, giải quyết vấn đề điện, nước, trật tự an toàn xã hội, thực hiện đền ơn đáp nghĩa và từ thiện nhân đạo, xây dựng môi trường xã hội lành mạnh, thực hiện dân chủ, giữ vững ổn định chính trị, củng cố tổ chức đảng, chính quyền, đoàn thể ở cơ sở. Đó là những vấn đề mỗi người dân đều quan tâm trong đời sống hằng ngày. Hầu hết khu dân cư trong cả nước triển khai thực hiện một cách sáng tạo.

- Được tiến hành tại các địa bàn khu dân cư, cuộc vận động thu hút mọi người dân dù ở những cương vị xã hội khác nhau, ở mọi thành phần xã hội, có trình độ, giới tính, tuổi tác, cá tính, sở thích... tham gia. Với phương châm "lấy sức dân để tổ chức đời sống cho dân", cuộc vận động đã kết hợp hài hòa giữa nghĩa vụ và quyền lợi của mỗi người dân. Công sức của dân đóng góp đã mang lại kết quả cụ thể cho đời sống của chính bản thân họ. Vì vậy, đã khơi dậy được tính tự giác, tinh thần làm chủ cuộc sống của mỗi người dân ở khu dân cư, tạo nên ý thức gắn bó giữa cá nhân và cộng đồng.

- Cuộc vận động đã đề cao truyền thống đạo lý tốt đẹp trong di sản văn hóa dân tộc, như: tình đoàn kết, thương yêu đùm bọc lẫn

nhau, những truyền thống tốt đẹp có cội nguồn từ hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước... Truyền thống đó đã trở thành máu thịt người Việt Nam, nó đã đáp ứng đúng nguyện vọng thiết tha và chính đáng của nhân dân là xây dựng cuộc sống yên lành, văn minh tại cộng đồng dân cư.

2. Cuộc vận động đã góp phần động viên các tầng lớp nhân dân ở cơ sở phấn đấu thực hiện thắng lợi các nhiệm vụ kinh tế, văn hóa - xã hội của địa phương, tham gia giải quyết những vấn đề bức xúc nhất và những yêu cầu thiết yếu nhất của cộng đồng dân cư. Mặt trận Tổ quốc các cấp, nhất là ở cơ sở và khu dân cư, đã phối hợp với các tổ chức thành viên như Hội Nông dân, Hội Liên hiệp Phụ nữ, Hội Cựu Chiến binh, Hội Người cao tuổi, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh... đi sâu động viên nhân dân phát triển sản xuất, kinh doanh, chuyển đổi cơ cấu kinh tế, mở mang ngành nghề, giải quyết việc làm, thành lập các tổ khuyến nông, khuyến lâm, khuyến ngư, đẩy nhanh tiến bộ khoa học - kỹ thuật, giúp đỡ nhau về vốn, giống cây trồng, con vật nuôi, kinh nghiệm sản xuất... Qua đó, giúp nhau xóa đói giảm nghèo, cải thiện đời sống nhân dân, nhất là ở vùng sâu, vùng xa, những gia đình có công với nước, những gia đình gặp rủi ro, hoạn nạn...

Thực tiễn đã chứng tỏ cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư" đã góp phần tích cực giải quyết những vấn đề bức xúc trong đời sống cộng đồng, trên cơ sở khai thác tiềm năng to lớn trong nhân dân và đã đạt những kết quả cụ thể về huy động nhân tài vật lực một cách nhanh chóng tại chỗ, còn thúc đẩy mạnh mẽ và rộng khắp các hoạt động "đền ơn đáp nghĩa" đối với các gia đình có công với nước, gia đình thương binh, liệt sỹ, các Bà mẹ Việt Nam anh hùng, những cán bộ lão thành cách mạng. Nhân dân đã tự nguyện tham gia các hoạt động từ thiện

nhân đạo, giúp đỡ người nghèo, nạn nhân chiến tranh. Những hoạt động đó ngày càng trở thành nếp sống tự giác tốt đẹp của nhân dân ta, khơi dậy truyền thống "uống nước nhớ nguồn", "tương thân tương ái" trong cộng đồng khu dân cư, vừa giúp nhau giải quyết khó khăn trong đời sống hằng ngày, vừa có tác dụng đấu tranh chống lối sống cá nhân vị kỷ.

Là một nội dung trọng tâm của cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư", "Ngày vì người nghèo" - được phát động từ năm 2000 đã được toàn dân đồng tình và hưởng ứng rộng rãi. Đến nay, Quỹ "Vì người nghèo" ở các cấp đã huy động được hàng ngàn tỉ đồng để xây dựng hàng trăm ngàn ngôi nhà ở cho người nghèo. Không thể tổng kết hết được lợi ích vật chất và tinh thần của cuộc vận động trong cả nước. Đó là con số không nhỏ, góp phần tăng thêm nguồn lực cùng Đảng, Nhà nước chăm lo cho đời sống của nhân dân, thực hiện phát triển kinh tế, xóa đói giảm nghèo.

Cuộc vận động "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư" đã góp phần làm lành mạnh môi trường xã hội, môi trường văn hóa giáo dục, quan hệ ứng xử lành mạnh giữa con người với nhau trong mỗi khu dân cư, trong từng gia đình. Từ khi có Nghị quyết Trung ương 5, khóa VIII về "Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc", cuộc vận động ngày càng được khẳng định và đi vào chiều sâu. Những tệ nạn xã hội (rượu chè, cờ bạc, trộm cắp, mại dâm, ma túy...) ở cơ sở đã giảm đáng kể. Ở nhiều nơi, mâu thuẫn trong gia đình, trong khu dân cư được giải quyết thông qua các hoạt động hòa giải. Nhiều khu dân cư đã xóa bỏ những tập tục lạc hậu, đấu tranh chống mê tín, dị đoan, xây dựng nếp sống mới văn minh, tiến bộ. Nhiều phong trào mang tính nhân văn sâu sắc liên tục xuất hiện và phát huy tác dụng tốt ở nhiều địa phương, như:

phong trào "Ông bà, cha mẹ mẫu mực, con cháu hiếu thảo, người lớn gương mẫu, trẻ em chăm ngoan", phong trào "Xã hội học tập"...

Những kết quả trên đây đã có tác dụng thiết thực, sâu sắc, góp phần nâng cao đời sống của nhân dân ở khu dân cư, nhất là mức sống, chất lượng cuộc sống của nhân dân không ngừng được cải thiện.

3. Cuộc vận động đã tạo tiền đề và điều kiện cho việc phát huy quyền làm chủ trực tiếp của nhân dân, góp phần thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở, từng bước xây dựng cộng đồng dân cư tự quản.

Với phương châm dựa vào nhân dân, cùng nhân dân bàn bạc, giải quyết những nhu cầu trong cuộc sống của dân, cuộc vận động không áp đặt, làm thay, mà do nhân dân từng khu dân cư bàn bạc dân chủ và tự xây dựng những mục tiêu, chương trình kế hoạch xây dựng khu dân cư, tự nguyện đóng góp sức người, sức của cho việc thực hiện những kế hoạch cụ thể ở cơ sở. Từng nội dung của cuộc vận động đã gắn với việc thực hiện Quy chế Dân chủ ở cơ sở, được nhân dân thảo luận và triển khai theo tinh thần "dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra". Nhân dân thảo luận và xây dựng quy ước, hương ước, cam kết ở từng cộng đồng làng, xã và từng hộ gia đình. Những quy ước, hương ước đó đã thể hiện tinh thần nội dung chính của cuộc vận động, và được xây dựng thành những quy định mang tính pháp lý của cơ sở, của cộng đồng dân cư.

Ngày nay, dân chủ hóa đời sống xã hội và xây dựng mô hình khu dân cư tự quản là một yêu cầu khách quan, cũng là nguyện vọng của quần chúng nhân dân. Việc triển khai cuộc vận động trong 10 năm qua ở khu dân cư cho thấy, đây là một giải pháp có hiệu quả góp phần quan trọng phát huy quyền làm chủ trực tiếp của nhân dân ở cơ sở, nêu cao ý thức cộng đồng, tham gia xây dựng khu dân cư tự quản phù hợp với đặc điểm từng vùng, miền. Bằng

phong trào hành động thiết thực mang lại lợi ích cụ thể cho đời sống hằng ngày của người dân mà gây dựng quan hệ hòa hiếu trong tình làng nghĩa xóm, vừa tuyên truyền, vận động, vừa tạo dư luận xã hội, nên đã động viên ý thức cộng đồng và tinh thần làm chủ của mỗi người dân tại địa bàn sinh sống, góp phần đấu tranh, đẩy lùi cách sống tiêu cực của một số người trong khu dân cư. Qua đó, hỗ trợ tích cực cho công tác tuyên truyền giáo dục của Đảng, công tác quản lý của chính quyền, làm cho diện mạo xã hội ở cơ sở được cải thiện, góp phần ổn định xã hội chung của cả nước.

4. Cuộc vận động đã góp phần tích cực xây dựng tổ chức đảng, bộ máy chính quyền, Mặt trận và các đoàn thể nhân dân, làm cho hệ thống chính trị ở cơ sở được củng cố. Thông qua cuộc vận động này, vị trí, vai trò và ảnh hưởng xã hội của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam được nâng cao thêm một bước; sự phối hợp hành động giữa Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp với các tổ chức thành viên, với chính quyền ngày càng chặt chẽ. Nội dung hoạt động của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cấp xã, phường, thị trấn, nhất là Ban Công tác Mặt trận vừa rõ nét hơn vừa phong phú, và cụ thể hơn, sự gắn bó giữa Mặt trận với các tầng lớp nhân dân ở khu dân cư ngày càng chặt chẽ. Đông đảo cán bộ, đảng viên, cựu chiến binh, người có uy tín (già làng, trưởng tộc, các vị chức sắc tôn giáo v.v...) ở khu dân cư tích cực tham gia cuộc vận động. Nhiều nhân tố mới, đã được bồi dưỡng và trưởng thành từ trong các hoạt động của cuộc vận động, qua đó góp phần đào tạo, bồi dưỡng bổ sung tăng cường cho đội ngũ cán bộ cơ sở.

Thông qua chỉ đạo thực hiện cuộc vận động, vai trò hạt nhân lãnh đạo của Đảng, nhất là các chi bộ và tổ đảng ở khu dân cư, vai trò gương mẫu của đảng viên được phát huy, đồng thời tạo điều kiện cho quần chúng nhân dân giám sát cán bộ, đảng viên, tăng thêm

mối quan hệ giữa Đảng với quần chúng. Nhiều chi bộ coi việc lãnh đạo cuộc vận động là nội dung sinh hoạt chính của chi bộ hằng tháng, và xác định việc tham gia cuộc vận động là trách nhiệm của đảng viên, là tiêu chí để đánh giá, phân loại chi bộ và đảng viên; là điều kiện để rèn luyện, giáo dục đảng viên; là một nội dung lớn trong phương hướng, nhiệm vụ mỗi nhiệm kỳ của đảng bộ, chi bộ. Thông qua thực hiện cuộc vận động, đội ngũ cán bộ của Đảng, chính quyền, Mặt trận và các tổ chức đoàn thể ở cơ sở gắn bó với nhân dân hơn, hệ thống chính trị ở cơ sở được củng cố.

Nhìn lại 10 năm thực hiện, có thể khẳng định kết quả lớn về nhiều mặt và ý nghĩa chính trị, xã hội sâu sắc của cuộc vận động "*Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư*". Từ đó cho thấy, chủ trương đề ra và chỉ đạo các cuộc vận động là đúng đắn, có sức sống bền bỉ trong lòng dân. Để tiếp tục đẩy mạnh cuộc vận động, trong thời gian tới, cần khắc phục có hiệu quả những mặt còn hạn chế, yếu kém:

- Kết quả đạt được chưa đều và chưa sâu, có lúc, có nơi chưa đạt những yêu cầu và nội dung đề ra. Nguyên nhân là do nhận thức và vai trò lãnh đạo của cấp ủy; sự chủ động, sáng tạo của tổ chức Mặt trận ở cơ sở còn có những yếu kém, bất cập. Sự phân công phối hợp giữa Mặt trận, chính quyền và các đoàn thể nhân dân còn có mặt chưa hợp lý. Để Cuộc vận động "*Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư*" tiếp tục phát triển rộng hơn, sâu hơn, thu hút quần chúng tham gia nhiệt tình, hiệu quả hơn, đòi hỏi sự chỉ đạo của Mặt trận các cấp phải thường xuyên mạnh mẽ hơn nữa; tiếp tục tổng kết rút kinh nghiệm, có sự phân công, phối hợp tốt hơn giữa Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam với chính quyền các cấp phù hợp với nhiệm vụ, đặc điểm của mỗi tổ chức và tháo gỡ kịp thời khó khăn cho cơ sở.

- Đội ngũ cán bộ Mặt trận chưa đáp ứng yêu cầu khi cuộc vận động triển khai ngày một sâu rộng. Bộ máy chuyên trách của Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp tuy có được kiện toàn một bước, song vẫn chưa đáp ứng kịp yêu cầu của phong trào nhân dân ngày càng rộng lớn. Nhiều vấn đề mới đặt ra cho từng nội dung của cuộc vận động chưa được chủ động nắm bắt, xử lý kịp thời. Kinh nghiệm thực tế của từng địa phương rất phong phú, sinh động, song chưa được kịp thời tổng kết, phổ biến để phát huy và nâng cao chất lượng các cuộc vận động.

Những hạn chế trên đang đặt ra yêu cầu cao, đòi hỏi các cấp ủy, chính quyền các cấp quan tâm hơn nữa, tạo điều kiện thuận lợi hơn nữa để Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam các cấp tổ chức chỉ đạo tốt hơn cuộc vận động "*Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư*" trong thời gian tới.

Từ thực tiễn thực hiện cuộc vận động, chúng ta càng nhận thức rõ hơn vai trò to lớn của khu dân cư trong việc triển khai phong trào thi đua yêu nước thông qua các phong trào, các cuộc vận động. Đó là nơi thực hiện các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước trong cuộc sống; nơi trực tiếp giải quyết có hiệu quả nhất các vấn đề nảy sinh trong cuộc sống hằng ngày ở cộng đồng dân cư. Xây dựng cuộc sống mới, đời sống văn hóa ở khu dân cư là nhiệm vụ quan trọng và lâu dài. Cuộc vận động có nội dung toàn diện, sâu sắc, hợp lòng dân, ý Đảng đã được khẳng định, cần tiếp tục được tổ chức thực hiện có hiệu quả hơn. Đó là nhiệm vụ đặt ra cho cả hệ thống chính trị, trước hết đòi hỏi các cấp ủy nâng cao vai trò lãnh đạo trực tiếp và toàn diện, các cơ quan quản lý nhà nước bảo đảm những điều kiện cần thiết cho cuộc vận động, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam phát huy vai trò chủ trì, phối hợp, thống nhất hành động với các tổ chức thành viên, động viên nhân dân tham gia thực hiện. □